

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců Mgr. Jany Brothánkové a JUDr. Tomáše Langáška v právní věci žalobce: **Ing. P. M.,** zastoupen JUDr. Václavem Vlkem, advokátem, se sídlem Sokolovská 22, Praha 8, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 10. 2015, č. j. MPSV-UM/12272/15/9S-PZK, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 5. 8. 2016, č. j. 16 Ad 157/2015 – 81,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalovaný **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Vymezení případu

Žalobou se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 10. 2015, č. j. MPSV UM/12272/15/9S-PZK (dále jen „**napadené rozhodnutí**“), kterým žalovaný zamítl odvolání žalobce a potvrdil rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajská pobočka v Plzni ze dne 7. 9. 2015, č. j. MPSV-UP/26682/15/KT, o odejmutí dávky příspěvek na živobytí ode dne 1. 12. 2013 podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“).

V odůvodnění napadeného rozhodnutí žalovaný vyložil, že žalobce byl ke dni 12. 11. 2013 vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání na úřadu práce, tudíž nebyl ode dne 1. 12. 2013 osobou v hmotné nouzi. Konstatoval rovněž, že předchozí rozhodnutí správních orgánů v dané věci bylo zrušeno rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 3. 2015, č. j. 16 Ad 15/2014 – 61, a to pro vady řízení, jelikož soud shledal, že předchozí rozhodnutí jsou nepřezkoumatelná pro nesrozumitelnost a nedostatek důvodů, rovněž i pro podstatné porušení ustanovení o řízení před správním orgánem. V novém řízení úřad práce vyzval žalobce k doplnění rozhodných skutečností pro výplatu příspěvku na živobytí od prosince 2013, přičemž ten reagoval tak, že doložil lékařskou zprávu ze dne 8. 7. 2015, v níž praktická lékařka pro děti a dorost potvrdila, že v období ode dne 1. 12. 2013 do zahájení školní docházky nedoporučovala umístění R. M., narozené X, v mateřské škole ze zdravotních důvodů; z týchž důvodů doporučila v zimním období dlouhodobý pobyt všech dětí žalobce ve Středomoří. Žalobce dále uvedl, že jeho žena, Mgr. S. M., byla uznána za osobu v hmotné nouzi podle ustanovení § 3 odst. 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi, a to pro péči o devět nezaopatřených dětí, tedy nikoli pro péči o nezletilou R. O uznání za osobu v hmotné nouzi podle ustanovení § 3 odst. 1 bodu 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi pro péči o nezletilou R. od 1. 12. 2013 požádal žalobce sám.

Ze správního spisu žalovaný dále citoval obsah žádosti o příspěvek na živobytí ze dne 31. 5. 2010, v níž je žalobce uveden jako žadatel a příjemce dávky. Příspěvek byl přiznán od května 2010, v okruhu společně posuzovaných osob bylo uvedeno 10 osob v hmotné nouzi. Manželka žalobce v žádosti ze dne 4. 6. 2012 žádala o určení osoby v hmotné nouzi s odůvodněním, že nezletilá R. dosáhne dne X věku 4 let, tudíž se k její osobě nebude přihlížet při určení výše dávky, pokud nebude v evidenci uchazečů o zaměstnání. Namítala však, že dovršením 4 let se rodinná situace nijak nezměnila, neboť pečuje celodenně o 9 nezaopatřených dětí, proto žádala o to, aby byla nadále považována za osobu v hmotné nouzi, čemuž Úřad práce vyhověl. Žalobce byl v této době rovněž považován za osobu v hmotné nouzi, protože od 28. 5. 2012 do 30. 11. 2012 byl veden v evidenci uchazečů o zaměstnání.

Žalovaný ke vzniklé situaci uvedl, že Úřad práce musel od 1. 12. 2013 odejmout příspěvek na živobytí, neboť žalobce byl ke dni 12. 11. 2013 vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání, tudíž přestal plnit podmínky pro nárok na příspěvek na živobytí. Žalobce nemohl být uznán za osobu v hmotné nouzi podle ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) bodu 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť z uvedeného důvodu byla uznána za osobu v hmotné nouzi jeho manželka. V inkriminované době přitom neplatilo ustanovení § 46a odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi, podle kterého přestane-li dosavadní příjemce opakující se dávky plnit podmínky nároku na tuto dávku, přechází tento nárok na nejstarší společně posuzovanou osobu, která žije s dosavadním příjemcem, pokud s tímto souhlasí. Na danou situaci tak podle žalovaného pomatovala pouze normativní instrukce Ministerstva práce a sociálních věcí č. 10/2013 (platící od srpna 2013 do prosince 2014), která změnila dosavadní správní praxi, neboť stanovila, že pokud v průběhu pobírání příspěvku na živobytí žadatel přestane plnit podmínky pro nárok na dávku, dávka nemůže být dané osobě jako příjemci dávky poskytována, tudíž se odejme pro neplnění zákonem stanovených podmínek. Pokud jsou s žadatelem, který přestal plnit podmínky pro nárok na dávku, společně posuzovány další osoby, je nutné jim doporučit, aby některá ze

společně posuzovaných osob o dávku požádala, a to ta, která bude podmínky pro nárok na dávku plnit. O této změně rozhodovací praxe Úřad práce žalobce poučil již dne 16. 12. 2013.

V **žalobě** žalobce namítal, že bylo zasaženo do jeho práva na pomoc v hmotné nouzi. Namítal, že ve výrokové části napadeného rozhodnutí není uvedeno, o jaké řízení se dle ustanovení § 69 zákona o pomoci v hmotné nouzi jedná, neboť je rozdíl, zda bylo vedeno řízení o přiznání příspěvku na živobytí, řízení o již přiznaném příspěvku na živobytí, nebo s ním bylo vedeno zcela jiné řízení. Nesouhlasil s tím, aby bylo rozhodnuto o odejmutí příspěvku na živobytí všem společně posuzovaným osobám v hmotné nouzi z důvodu, že jediný účastník řízení (příjemce) není v hmotné nouzi. Pokud bylo vedeno řízení s žalobcem, nemohla být zrušena práva jiných osob. Zdůraznil, že žalovaný nemohl aplikovat ustanovení § 44 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi, protože se skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku fakticky jakkoli nezměnily. Správní orgány pochybily rovněž tím, že neaplikovaly konkrétní ustanovení zákona, nýbrž se dovolávaly pouze normativní instrukce, která je zjevně v rozporu se zákonem. Skutečnost, že příjemce nemá nárok na dávku, je totiž podle jeho názoru pro řízení o již přiznaném příspěvku irelevantní. Podle jeho názoru tedy správní orgány dezinterpretovaly a nesprávně aplikovaly zákon o pomoci v hmotné nouzi. Za důležité totiž označil okolnost, že v měsíci prosinec 2013 byli členové jeho rodiny v hmotné nouzi, tudíž měli nárok na příspěvek na živobytí. Není přitom pravdou, že by zákon neumožňoval vyplácet dávku příjemci, který nebyl v dané chvíli osobou v hmotné nouzi, neboť to narušuje legitimní očekávání oprávněných osob. Zvláště když zákon pro příjemce dávky stanoví jen tu podmínku, aby příspěvek použil ve prospěch společně posuzovaných osob, kterým byla dávka přiznána. Nesouhlasil dále s tím, že osoby hmotné nouzi za situace, která nastala v posuzované věci, nutí podat samostatnou novou žádost. Žalovaný v neposlední řadě nedostatečně vyložil ustanovení § 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi, když bez jakéhokoli důkazu dospěl k závěru, že žalobce není osobou v hmotné nouzi, čímž se dopustil diskriminaci dítěte. Jeho žena totiž žádala o určení jako osoby v hmotné nouzi podle ustanovení § 3 odst. 3 citovaného zákona. Tudíž nic nebránilo tomu, aby byl žalobce uznán jako osoba v hmotné nouzi podle ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) bodu 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, zvláště když se tohoto postupu žalobce dovolával již ve svém odvolání z 24. 12. 2013. Pokud správní orgány hodlaly změnit svůj pohled na danou situaci, měly tuto skutečnost žalobcově rodině s dostatečným předstihem sdělit, aby mohla s ohledem na svou životní situaci řádně reagovat.

Krajský soud **napadeným rozsudkem** ze dne 5. 8. 2016, č. j. 16 Ad 157/2015 – 81, žalobu jako nedůvodnou zamítl. Soud nejprve popsal obsah správního spisu a příslušnou právní úpravu regulující příspěvek na živobytí. Za předmět sporu označil posouzení toho, zda v případě příspěvku na živobytí může být příspěvek odňat příjemci, který přestane být osobou v hmotné nouzi, když společně posuzované osoby v hmotné nouzi nadále existují, a toho, zda žalobce skutečně nesplňoval ke dni 1. 12. 2013 podmínky pro nárok na tuto dávku. Na úvod vyložil, že je irelevantní, jestli správní orgány ve výroku rozhodnutí správně označily řízení dle ustanovení § 69 zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť toto ustanovení pouze vyjmenovává, která řízení se zahajují na žádost osoby, která na návrh příjemce, zvláštního příjemce, SPO či z moci úřední. Správní orgány přitom v předmětné věci řádně specifikovaly, podle jakých ustanovení citovaného předpisu rozhodují. Soud

s ohledem na obsah spisu dále konstatoval, že manželka stěžovatele byla uznána osobou v hmotné nouzi, neboť po ukončení nároku na rodičovský příspěvek nadále pečovala o nezletilou R. Žalobce po svém vyřazení z evidence úřadu práce sdělil správním orgánům pouze tuto skutečnost s tím, že k jiné změně u něho nedochází a o své péči o dceru R. se nijak nezmínil. Z obsahu podání je přitom soudu zřejmé, že se žalobce domníval, že příspěvek bude rodině nadále vyplácen s tím, že bude snížen o částku připadající na jeho osobu, jelikož on již není osobou v hmotné nouzi. Když však zjistil, že se podmínky pro výplatu příspěvku změnily, začal argumentovat tím, že by měl být považován za osobu v hmotné nouzi z důvodu péče o nezletilou dceru R., ačkoliv ze stejného důvodu bylo v tu dobu přiznáno postavení osoby v hmotné nouzi jeho manželce. Žalobce přitom byl řádně vyzván a poučen, jakým způsobem má doložit, že je osobou v hmotné nouzi, což však neučinil. Ke dni 1. 12. 2013 proto žalobce nesplňoval ani jednu z taxativně uvedených výjimek uvedených v ustanovení § 3 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi, tudíž jej soud za osobu v hmotné nouzi k rozhodnému datu nepovažoval.

K samotnému odnětí příspěvku pak soud souhlasil s tím, že správní orgány v minulosti vůči žalobci a jeho rodině postupovaly v obdobné situaci jinak, tj. že příspěvek byl rodině ponechán, ačkoli byl ponížen o poměrnou částku, která připadala na příjemce, který přestal být osobou v hmotné nouzi. Do 31. 12. 2014 však zákon situaci, kdy příjemce příspěvku přestane splňovat podmínku pro jeho přiznání (tj. přestal být osobou v hmotné nouzi), neupravoval. Problém řešily interní předpisy, které se však vyvíjely, přičemž v daném období platila instrukce Ministerstva práce a sociálních věcí č. 10/2013. Podle této instrukce přitom správní orgány musely přestat poskytovat dávku osobě, která není osobou v hmotné nouzi. Společně posuzovaným osobám pak mělo být doporučeno, aby si samy podaly žádost o dávku. O této změně přitom byl žalobce informován ve výzvě ze dne 16. 12. 2013. Za takové situace se tedy žalobce nemůže úspěšně domáhat předchozí praxe a měl postupovat v souladu s tímto poučením. Správní orgány tedy neporušily zásadu legitimního očekávání, neboť ta nezaručuje, že bude vůči jednotlivci postupováno vždy stejným způsobem, když se praxe orgánu od určité doby změní vůči všem dotčeným osobám. S ohledem na ustanovení § 68 zákona o pomoci v hmotné nouzi pak správní orgány jako s účastníkem řízení jednaly pouze se žalobcem. Žalobce tedy podle závěru soudu nepřiměřeně spoléhal na své dosavadní zkušenosti s čerpáním příspěvku v minulosti. Zdůraznil, že příspěvek na živobytí je toliko základní dávka pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatečný příjem osoby, přičemž nebylo zjištěno, že žalobce nebyl schopen zvýšit si příjem vlastním přičiněním. Za závažný důvod vylučující tuto schopnost nelze brát pouhé sdělení praktické lékařky pro děti a dorost z 8. 7. 2015, že v období ode dne 1. 12. 2013 do zahájení školní docházky nedoporučovala umístění dcery R. v mateřské škole.

II. Kasační stížnost a vyjádření

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) podal proti napadenému rozsudku **kasační stížnost** z důvodů podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Stěžovatel uvedl, že od června 2010 byl jemu a jeho rodině přiznán příspěvek na živobytí, který se měnil dle aktuálního počtu osob v hmotné nouzi. Podle jeho názoru se v případě, kdy jedna ze společně posuzovaných osob není v hmotné nouzi, se k ní pro účely dávky podle zákona toliko nemá přihlížet. Tomu ostatně odpovídá povinnost příjemce dávku použít ve prospěch

osob, kterým byl příspěvek přiznán. Pochybení v dané věci v minulosti konstatoval jak Veřejný ochránce práv, tak i krajský soud. Zákon o pomoci v hmotné nouzi má lidem pomáhat, tudíž správní orgány nemohou odepřít pomoc 9 osobám, u kterých nedošlo k žádné změně rozhodných skutečností pro nárok na příspěvek. Změna správní praxe či správního uvážení nemůže podle stěžovatele překročit zákonné meze. Zákon přitom neumožňoval odejmout dávku všem společně posuzovaným osobám. Situaci řešila pouze normativní instrukce, kterou stěžovatel považoval za nezákonnou. V minulosti přitom obdobná situace byla hodnocena jako zákonná. Pokud ke změně zákona nedošlo, nemůže se správní orgán dovolávat změněné instrukce. Správní orgány měly podle stěžovatele správně postupovat tak, že měly určit, které z devíti osob v hmotné nouzi se příspěvek přizná a té ji následně vyplatit. Jestliže by se stěžovatel přiklonil k závěru, že zákon v dané době vzniklou situaci neřešil, i tak měla být dávka osobám v hmotné nouzi podle jeho názoru poskytnuta, a to v souladu s předchozí praxí. Opačný přístup zpochybňuje předchozí praxi a ohrožuje oprávněné osoby.

Stěžovatel rovněž nesouhlasil se závěrem, že od 1. 12. 2013 nebyl osobou v hmotné nouzi. Z obsahu správního spisu totiž jednoznačně vyplývá, že rodiče nezletilé R. se dohodli, že pečovat o ni bude otec místo matky. Není přitom zřejmé, proč správní orgán toto neakceptoval. Žádost přitom byla doplněna příslušnou lékařskou zprávou, kterou správní orgán vyžadoval vůči matce. Matka přitom měla být již od června 2012 uznána jako osoba v hmotné nouzi podle ustanovení § 3 odst. 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Usnesením ze dne 12. 10. 2016, č. j. 6 Ads 217/2016 – 22, Nejvyšší správní soud nepřiznal kasační stížnosti odkladný účinek.

Žalovaný se ke kasační stížnosti vyjádřil v podání ze dne 1. 11. 2016, v němž uvedl, že podle jeho názoru se ke všem námitkám krajským soud dostatečně a správně vyjádřil.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána včas, osobou oprávněnou, jež splňuje podmínku obsaženou v ustanovení § 105 odst. 2 s. ř. s., a je proti napadenému rozsudku přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost stěžovatele v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a dospěl k závěru, že kasační stížnost **není důvodná.**

K námitkám stěžovatele, že mu měl být přiznán a vyplacen příspěvek na živobytí za prosinec 2013, protože ostatní členové jeho rodiny splňovali podmínky pro přiznání statusu osoby v hmotné nouzi, musí Nejvyšší správní soud uvést, že stěžovatel nemístně směšuje nepříznivé sociální a ekonomické postavení určitých osob v tom nejobecnějším slova smyslu, osoby v hmotné nouzi podle zákona o pomoci v hmotné nouzi, osoby společně posuzované a žadatele o dávku. Byť tyto pojmy k sobě mají blízko, nelze je ztotožňovat a volně zaměňovat.

Nejvyšší správní soud má za to, že osobou v nepříznivé sociální a ekonomické situaci může být prakticky kdokoli, kdo se za osobu v takové situaci (i s ohledem na své subjektivní cítění) považuje. Právní úprava však nezakládá právo na plnění od státu ve vztahu ke všem těmto osobám – viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 9. 2010, č. j. 4 Ads 84/2010 – 55.

Osobu v hmotné nouzi pak definuje zákon o pomoci v hmotné nouzi, a to tak jak pozitivním výčtem, tak i negativním výčtem kritérií – srov. ustanovení § 2 a § 3 citovaného předpisu. Společně s touto osobou nacházející se v hmotné nouzi jsou přitom posuzovány další osoby – osoby společně posuzované. Zákonodárce v tomto směru vychází z toho, že člověk žije ve společenství dalších lidí, které často tvoří rodinu, jež se navzájem dobrovolně nebo na základě zákona (např. vyživovací povinnost mezi manžely, mezi rodiči a dětmi atd.) podporují. Zákonodárce proto ustanovením § 2 odst. 1 a § 3 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi ukládá, aby správní orgány přihlížely k tomu, že jednotlivec žije často v takovýchto společenstvích. Tímto přístupem zákonodárce je bráněno tomu, aby člověk úspěšně žádal o sociální dávky za situace, kdy jeho životní potřeby jsou sanovány ostatními členy tohoto společenství. Na druhou stranu však správní orgány tím, že musí zohlednit další členy tohoto společenství a zjišťovat jejich poměry (srov. přiměřeně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2011, č. j. 3 Ads 138/2010 – 43), je chráněn jak samotný žadatel o dávku, tak i tyto společně posuzované osoby. Podle Nejvyššího správního soudu je totiž zjevné, že náklady na živobytí bude mít osoba žijící sama jiné než několik lidí, např. mnohočlenná rodina, čemuž např. následně odpovídá i výpočet výše dávky příspěvku na živobytí – srov. ustanovení § 23 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Skutečnost, že určitá osoba (či určité osoby) splňuje podmínky pro uznání statusu osoby v hmotné nouzi, však ještě neznamená, že jí (jim) stát automaticky bude vyplácet dávky podle zákona o pomoci v hmotné nouzi. Ustanovení § 69 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi totiž stanoví, že řízení o přiznání dávky se zahajuje na základě písemné žádosti. To znamená, že osoby v hmotné nouzi musí o přiznání dávky požádat, stát tedy z úřední povinnosti nevyhledává oprávněné osoby a nepřiznává jim dávky – s ohledem na to, že stát nemá dostatek informací k tomu, aby sám bez žádosti dotčené osoby rozhodl o přiznání dávky a o její výši, by ostatně taková možnost (či dokonce povinnost státu postupovat z úřední povinnosti) byla absurdní a nesplnitelná. To znamená, že pro přiznání určité dávky podle zákona o pomoci v hmotné nouzi nestačí být osobou v hmotné nouzi nebo osobou společně posuzovanou, ale je nutné podat příslušnou žádost a případně i splnit další procesní podmínky – např. umožnit provedení místního šetření, pokud nelze požadované informace ověřit jiným způsobem, jak uvedl Nejvyšší správní soud ve vztahu k předchozí právní úpravě v rozsudku ze dne 19. 2. 2009, č. j. 3 Ads 133/2008 – 70.

Z výše uvedeného proto Nejvyššímu správnímu soudu vyplývá, že musí být splněny jak hmotněprávní předpoklady obsažené v zákoně o pomoci v hmotné nouzi, tak i podmínky procesněprávní, aby sociální dávka byla státem vyplácena. Pokud stěžovatel odmítal jít cestou předepsaného procesního postupu, nelze hovořit o nezákonnosti v činnosti správního orgánu, když stěžovateli byla pro nesplnění procesních podmínek dávka odňata, byť zbývající členové jeho rodiny by samy o sobě splňovali podmínky pro

postavení osob v hmotné nouzi – srov. přiměřeně rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 6 Ads 220/2016 – 32 ze dne 22. 2. 2017.

Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že právní úprava obsažená v zákoně o pomoci v hmotné nouzi ve znění do 31. 12. 2014 situaci vzniklou v posuzované věci výslovně neupravovala, proto správní orgány, které se s touto otázkou musely v praxi zabývat, k ní zřejmě mohly přistupovat i tak, jak nyní požaduje stěžovatel, tj. že i po změně statusu žadatele o dávky, který přestal být osobou v hmotné nouzi, mu dávku vyplácely v ponížené výši, protože s ním ve společenství žily osoby, které se stále nacházely v hmotné nouzi. Tuto možnou nejednotnou praxi však sjednotilo Ministerstvo práce a sociálních věcí, když vydalo normativní instrukci č. 10/2013. Samotný fakt, že dříve nejednotná správní praxe – a to patrně i vůči stěžovateli – byla sjednocena s účinky ex nunc normativní instrukcí, však nezpůsobuje nezákonnost napadeného rozhodnutí a nezpochybňuje předchozí postup správního orgánu, který se nyní při zpětném pohledu ve světle této nové instrukce jeví jako nesprávný – srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 2. 2010, č. j. 6 Ads 88/2006 - 159.

To, že výsledné řešení v podobě nevyplacení dávky osobě, která přestala být v hmotné nouzi, považoval i zákonodárce správné, vyplývá z následné změny právní úpravy, která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2015, která v novém ustanovení § 46a odst. 1 stanoví, že *„přestane-li dosavadní příjemce opakující se dávky plnit podmínky nároku na tuto dávku, přechází tento nárok na nejstarší společně posuzovanou osobu, která žije s dosavadním příjemcem, za předpokladu, že s tímto přechodem nároku vysloví tato osoba souhlas.“* Recentní právní úprava tedy rovněž požaduje, aby dávky podle zákona o pomoci v hmotné nouzi byly vypláceny pouze osobám v hmotné nouzi, nikoli těm, které s těmito osobami žijí, ale osobami v hmotné nouzi nejsou. K těmto osobám mají správní orgány pouze přihlížet při posuzování okruhu společně posuzovaných osob a při výpočtu dávky.

Tuto změnu důvodová zpráva k novele provedené zákonem č. 252/2014 Sb., odůvodňuje tím, že *„v současné době není v zákoně upravena situace, když příjemce opakujících se dávek přestane plnit podmínky pro nárok na dávky a jsou s ním ještě posuzovány další osoby, které nárok na dávky neustále plní.* ***Dávka se tak odejímá a musí o ni znovu požádat někdo z okruhu společně posuzovaných osob, který podmínku nároku na opakující se dávky plní.*** *Tímto je zbytečně administrativně zatížen jak orgán pomoci v hmotné nouzi, tak klient. Proto se navrhuje uvedenou skutečnost v zákoně upravit. Dále se navrhuje upravit pouze pro doplatek na bydlení pro tuto situaci, že jestliže účastník řízení, který přestal plnit podmínky nároku na dávku, ale má právní vztah k bytu, ubytovacímu zařízení nebo jinému než obytnému prostoru (např. je nájemcem, vlastníkem) a společně posuzovaná osoba tento právní vztah formálně nesplní (není např. nájemcem, vlastníkem), že se na tuto osobu pohlíží, jakoby tuto podmínku plnila.“*

Z citované změny právní úpravy Nejvyššímu správnímu soudu vyplývá, že předchozí praxe byla skutečně taková, podle níž měla stěžovatelova rodina postupovat tak, že jiná osoba z okruhu společně posuzovaných osob, která zůstala osobou v hmotné nouzi, měla podat příslušnou žádost. Pokud tak stěžovatel a jeho rodina nepostupovali, nelze dovozovat nezákonnost napadeného rozhodnutí.

Nejvyšší správní soud proto nepřisvědčuje tvrzení stěžovatele, že fakticky k žádné změně v jeho rodině nedošlo. Opak je pravdou, neboť stěžovatel, jak bude dále podrobněji vysvětleno, přestal mít v prosinci 2013 status osoby v hmotné nouzi. Na tuto situaci musely správní orgány reagovat – samotný nesouhlas stěžovatele a jeho argumentace dovolávající se povinnosti příjemce použít dávku ve prospěch společně posuzovaných osob na tom ničeho nemění. Příjemcem dávky (vyjma případu zvláštního příjemce) totiž jak podle právní úpravy před 1. 1. 2015, tak i po novele provedené zákonem č. 252/2014 Sb., musela být pouze osoba v hmotné nouzi, protože žadatelem o dávku, kterému může být dávka přiznána, měla být osoba v hmotné nouzi. Osoba, která se v hmotné nouzi nenacházela, nemohla svým jménem a na svůj účet žádat o přiznání dávky, i kdyby to odůvodňovala tím, že s ní žije osoba v hmotné nouzi. Bylo právě věcí této osoby, aby si o dávku zažádala – výjimku představuje ustanovení § 70 zákona o pomoci v hmotné nouzi, ale i zde se jedná o podání zástupce jménem a na účet zastoupené nezletilé osoby.

Nejvyšší správní soud nepřisvědčuje ani argumentaci stěžovatele, podle které se v prosinci 2013 stal osobou v hmotné nouzi podle ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) bod 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť se měl stát osobou pečující o dítě, které z vážných důvodů nemůže být umístěno v jeslích nebo v mateřské škole nebo obdobném zařízení. Nejvyšší správní soud totiž nesouhlasí s tím, aby na základě „převodního soukromoprávního jednání“ došlo k převodu postavení osoby v hmotné nouzi podle citovaného ustanovení z matky nezletilé R. na stěžovatele. Jestliže se stěžovatel domáhal přiznání osoby v hmotné nouzi dle tohoto ustanovení, měl splnit tam uvedená kritéria, tedy pečování o dítě, které z vážných důvodů nemůže být umístěno v jeslích nebo v mateřské škole nebo obdobném zařízení. Samotné podání obsahující „převod“ postavení osoby v hmotné nouzi z matky na otce (dohoda mezi rodiči, kdo bude o dítě pečovat) v žádném případě nedokládá, že stěžovatel jako otec o nezletilou R. skutečně pečoval, jak požaduje dikce ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) bod 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Jelikož tyto podmínky v posuzované věci nebyly prokázány, Nejvyšší správní soud se pro nadbytečnost nezabýval posouzením toho, zda je nutné ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) bod 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi vykládat tak, že část, které se dovolává stěžovatel (tj. „*takto pečujícím o dítě, které z vážných důvodů nemůže být umístěno v jeslích nebo v mateřské škole nebo obdobném zařízení*“), je možné aplikovat izolovaně, tj. bez předchozí části věty obsažené v citovaném ustanovení, nebo pouze v její úzké návaznosti, což by odůvodňovalo závěr, že osobou v hmotné nouzi podle citovaného ustanovení může být pouze osoba, která před touto dobou splnila podmínku pobírání peněžité dávky nemocenského pojištění z důvodu těhotenství a mateřství nebo byla rodičem celodenně, osobně a řádně pečujícím alespoň o 1 dítě a z důvodu této péče pobírajícím rodičovský příspěvek, a to po dobu trvání nároku na rodičovský příspěvek. Pokud by tomu tak bylo, pak by jakékoli následné „soukromoprávní dispozice či převody“ s postavením osoby v hmotné nouzi nebyly možné.

Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že kasační stížnost je nedůvodná, a v souladu s § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. ji zamítl.

IV. Závěr a náklady řízení

O nákladech řízení rozhodl soud v souladu s § 60 odst. 1 a 2 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl ve věci úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení; žalovanému pak nelze nárok na náhradu nákladů řízení v případě věci týkající se pomoci v hmotné nouzi přiznat – srov. § 60 odst. 2 s. ř. s.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 22. března 2017

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu